

Laudatio

Uitgesproken door Prof. dr. Marcel van den Hout,
bij gelegenheid van de toekenning van het Erelidmaatschap van de
Vereniging voor Gedragstherapie en Cognitieve Therapie VGCT

aan

Prof. dr. Paul Eelen

op donderdag 18 november 2004
tijdens de Algemene Ledenvergadering van de VGCT te Veldhoven

Weinig is aangenamer dan een collega die het verdient in het openbaar lof toe te zwaaien. En dat geldt in versterkte mate wanneer die collega een bescheiden natuur heeft en het geldt al helemaal als die collega niemand minder is dan Paul Eelen.

Om patiënten te behandelen moeten we snappen hoe het komt dat de problemen van patiënten zo uit de hand liepen dat ze een stoornis ontwikkelden. Klinische ervaring alleen is onvoldoende. “Het meervoud van klinische anekdote is niet “wetenschappelijke gegevens” zei Salkovskis. En zo is het maar net. De laatste 25 jaar werd op weinig plaatsen zo grondig en zo veel CBT gerelateerd onderzoek gedaan als in een universiteitstadje ten Zuiden van Eindhoven en ten Noordwesten van Maastricht. Het was in Leuven. En dat onderzoek werd georkestreerd door een van de helden van vandaag: Professor Doctor Paul Eelen.

Het Centrum voor Leertheorie en Gedragstherapie in Leuven geldt internationaal als een van de allersterkste centra voor onderzoek op de terreinen van leertheorie en gedragstherapie. Geen quick and dirty gedoe, geen effectbejag of veelschrijverij, daar in Leuven, maar vasthoudend, gedreven onderzoek naar fundamentele vragen: Hoe leren mensen door ervaring? Hoe leren ze dat gebeurtenis a is geassocieerd met gebeurtenis b? Zijn er verschillende vormen van associatief leren? Welke zijn die verschillende vormen dan? Is bewustzijn nodig voor dat leren? Hoe verhouden die leerprincipes uit het lab zich tot de kliniek? Het zijn terriërs, daar in Vlaanderen. Belgische pitbulls. Ze pakken een probleem in het nekvel en laten niet los voor het is opgelost. En als het is opgelost worden er nieuwe geformuleerd en dan begint het feest weer van voren af aan. Uiterst getalenteerde onderzoekers werden door Paul aangetrokken en gevormd. Ik noem intellectuele kanjers als Dirk Hermans, Omer v.d. Bergh, Geert Crombez, Frank Baayens, Jan de Houwer, Deb Vansteenwegen en Tom Beckers.

Inmiddels zijn velen van U op de hoogte van het verschil tussen verwachtingsleren en referentieel leren. Maar niet iedereen zal weten dat dit inzicht werd uitgewerkt in de boezem van het leertheoretisch onderzoek in Europa, in Leuven.

Toen ik mijn loopbaan begon, begin jaren 80, gold exposure als een effectieve behandelstrategie. Ik had geleerd dat exposure werkt door angstreductie. Een mij toen nog onbekende Vlaming schreef dat dit een uiterst melige verklaring is. Een schijnverklaring. Exposure leidt tot angstreductie, en dat moet verklaard worden. Als je wilt weten hoe het komt dat exposure leidt tot angstreductie kun je moeilijk volhouden dat dit komt omdat exposure leidt tot angstreductie. A leidt tot B, omdat A tot B pleegt te leiden. Ja, da-ag. Het argument dat Eelen bestreed was identiek aan het argument van de dokter uit Molières 'ingebeelde ziekte': die dokter verklaarde dat opium slaperig maakt door de slaapverwekkende eigenschappen van opium. De "angstreductie-verklaring" van de effecten van exposure is net zo tautologisch. Puttend uit pre-klinisch onderzoek, uit onderzoek met gezonde proefpersonen en uit patiënt-gebonden onderzoek werden sterke verklaringen opgesteld van hoe exposure werkt. Eelen en de zijnen togen aan de slag en na een jaar of 10 was ie daar: een sterke theorie over hoe het komt dat exposure werkt. Ontdekken dat Pavloviaans leren twee vormen kan aanleren, verklaren hoe en wanneer extinctie optreedt zijn prestaties van formaat. Relevanter onderzoek kan ik me moeilijk voorstellen. De onbetwiste leider, het hart en de ziel van dit Leuven Leertheorie project, was Paul Eelen. Over hem nu iets meer.

De evaluatie door onderzoekers van het belang van hun eigen werk valt niet altijd samen met de evaluatie door anderen. Zo is het de spreker herhaaldelijk overkomen dat onderzoekers de overtuiging huldigden dat hun eigen werk van uitzonderlijk hoog niveau was terwijl die intuïtie niet werd gedeeld door anderen. Andersom komt minder vaak voor: dat de persoon habitueel de waarde van het eigen werk relativeert terwijl de 'peers' menen dat het werk niet voortreffelijker kan zijn. Dit geldt voor de casus Eelen.

Paul is een bescheiden man. Hij is een leider van het allerbeste type. Niet iemand die zegt hoe het moet in het onderzoek, maar die kans ziet zijn medewerkers het beste uit zichzelf te laten halen. Zelden was hij eerste auteur van de vele tientallen artikelen die werden geschreven. Hij deelde zijn invallen en ideeën gul en gastvrij met zijn medewerkers. Om een goed onderzoeker te zijn moet je snugger zijn. Ongetwijfeld. Maar Leuven is niet alleen groot geworden door Paul's snuggerheid. Het waren zijn gulheid, zijn gastvrijheid en kameraadschappelijkheid die mensen hebben gestimuleerd tot onderzoek waar velen in kliniek en laboratoria profijt van trekken. Van die gastvrijheid hebben wij, uit Maastricht, herhaaldelijk en met volle teugen geprofiteerd. Op weinig universiteiten worden gasten van buiten zo warm ontvangen als in Leuven. De VGCT huldigt vandaag een man van groot formaat. Een man met een academische missie. Een missie die hij volbracht. Hij stichtte een center of excellence in Leuven. Hij leidde generaties onderzoekers op. Hij inspireerde generaties klinici uit Vlaanderen en Nederland. Hij bracht de leertheorie daadwerkelijk verder. Hij paart gedrevenheid aan gulheid, gastvrijheid en bescheidenheid. Hij is een leider en leraar van het beste slag.

Leuven maakte verschil. Als er iemand een erelidmaatschap verdient van de VGCT dan is het wel de Leeuw uit Leuven.

Paul, proficiat!